

Da zaključimo, knjiga sadrži izvesna pitanja u okviru kojih se raspravlja o položaju zajednica u dijaspori u savremenom svetu. Esmanova analiza je korisna i za studente i za kreatore politike koji se bave ovom prilično kontro-

verznom temom. Iako su neki od njegovih izvora od spornog značaja za akademsko pisanje (Wikipedia), on ipak uspeva da predstavi validne argumente i podstakne dalje analize u ovoj oblasti.

Branislav RADELJIĆ

Michiko Ikeda, JAPAN IN TRADE ISOLATION, 1926-37 and 1948-85,
International House of Japan, Tokyo, 2008, p. 363.

Knjiga profesorke Michiko Ikeda sa harvardskog univerziteta pod naslovom *Japan u trgovinskoj izolaciji 1926-37 i 1948-85*, prvi put je objavljena na engleskom jeziku 2008. godine u izdanju Međunarodne japanske kuće (International House of Japan), nevladine organizacije koja u Japanu deluje od 1952. godine sa ciljem promovisanja intelektualne i kulturne međunarodne saradnje. Da je ova knjiga plod dugogodišnjeg istraživačkog rada govori nam i činjenica da je profesorica Michiko Ikeda radila na poziciji ekonomskog i statističkog analitičara u okviru Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), dok je njena doktorska disertacija nosila naslov: “Protekcionizam i diskriminacija u odnosu na spoljnu trgovinu Japana 1926-1937“.

Profesorica Ikeda vraća nas u doba nakon Prvog svetskog rata, kada je Japan počeo da izgrađuje svoju ekonomsku snagu na izvozu i dok je još uvek bio zemlja u razvoju. Ovo doba japanske

ekspanzije na inostrana tržišta bilo je praćeno brojnim teškoćama koje su pored mnogobrojnih bojkota japanske robe, podrazumevale i poslovanje u uslovima Velike ekonomske krize iz 1929. godine.

Knjiga predstavlja priču o borbi japanskog naroda za uspostavljanje ekonomske saradnje sa ostatkom sveta, za promociju izvoza i ukidanje bojkota, kao i carinskih i necarinskih barijera u odnosu na japansku robu. Ovo je studija o naporima Japana da izađe na kraj sa Sjedinjenim Američkim Državama i njihovom politikom specijalnih carina na uvoz robe iz Japana, dugogodišnjim kineskim bojkotom japanske robe, kao i trgovinskim konfliktom sa Velikom Britanijom, odnosno zemljama Komonvelta.

Autor ni u jednom trenutku nije zanemario uticaj politike kao osnove za mnogobrojne trgovinske konflikte sa ostatkom sveta, ali se u ovoj studiji profesorica Ikeda potrudila da argumentovano i metodološki utemeljeno istraži i objasni uticaj protekcionizma na japansku

privredu i ukupnu međunarodnu trgovinu. Ne smemo izgubiti iz vida da je protekcionizam između dva svetska rata preovladavao u spoljnotrgovinskim politikama velikih sila. Protekcionizam velikih sila i njihova diskriminacija Japana prouzrokovale su osećaj ranjivosti i zavisnosti kod japanskog naroda, koji je rešenje ovog problema spoznao u dodatnoj militarizaciji i vojnoj ekspanziji.

Neophodno je napomenuti da se ova studija ne završava sa analizom spoljne trgovine Japana u periodu između dva svetska rata, već pokriva i najteži period u istoriji japanskog naroda, period nakon Drugog svetskog rata. U ovom periodu japanska privreda se našla u brojnim iskušenjima. Diskriminisana od strane ostatka sveta japanska privreda je vodila borbu na globalnom nivou pokušavajući da postane ravnopravna članica međunarodnog trgovinskog sistema, koji se od 1948. godine ogledao u Opštem sporazumu o carinama i trgovini (GATT). Knjiga između ostalog objašnjava i zašto je Japanu bilo potrebno pet godina više nego Zapadnoj Nemačkoj da postane članica GATT-a, kao i zbog čeka su mnoge članice, onog trenutka kada je Japan postao deo ovog međunarodnog trgovinskog sistema, iskoristile svoje pravo da u odnosu na Japan primene član XXXV Opšteg sporazuma o carinama i trgovini, kojim su nastavile da ga diskriminišu i trgovinski izoluju.

Tridesetih godine prošlog veka Japan je doživeo značajan pad izvoza. Ovo je dobro poznata činjenica među ekonomistima, ali brojna pitanja su ostala neodgovorena. Autor u ovoj knjizi, pored ostalog daje odgovore na pitanja: šta je

uzrok ovako drastičnog pada izvoza; koje su zemlje bile uključene u trgovinsku izolaciju Japana i direktno uticale na ovu pojavu; na koji način su ove zemlje vršile ovu diskriminaciju; na koji način je Japan reagovao i koje su krajnje posledice i rezultati trgovinske izolacije Japana tridesetih godina. Značajna studija u okviru knjige posvećena je analizi japanskih proizvoda koji su trpeli najveća ograničenja u međunarodnoj trgovini, kao i analizi osnovnih ekonomskih faktora koji su prouzrokovali snažne mere protekcionizma i diskriminacije u odnosu na robu poreklom iz Japana.

Knjiga, između ostalog, postavlja i važno istorijsko pitanje: koliko su naše predstave o Japanu tridesetih godina dvadesetog veka validne, te koliko je validno mišljenje ekonomskih istoričara koji protekcionizam opravdavaju tvrdnjom da je Japan svojim izvozom realno mogao da ugrozi privrede velikih sila, naročito ako se ima u vidu činjenica da on nije bio svetska sila, već samo jedna od zemalja u razvoju.

Pored uvoda i zaključka knjiga je sistematizovana u dva dela. Prvi deo knjige analizira predratni period, odnosno period od 1926. do 1937. godine. Ovaj deo knjige podeljen je na šest poglavlja u kojima se između ostalog daje definicija protekcionizma i analiziraju odnosi sa Kinom i bojkotom japanske robe u Kini. U ovom poglavlju autor obrazlaže isključivo ekonomske implikacije bojkota i ograničava se od davanja političkih i istorijskih sudova. U sledećem poglavlju autor analizira drastičan pad izvoza u Sjedinjene Američke Države, a najveću pažnju posvećuje katastrofalnom kolap-

su izvoza svile i proizvoda od svile, koje je imalo dalekosežne posledice na privredu Japana. Četvrto poglavlje u okviru prvog dela daje pregled spoljnotrgovinske politike Velike Britanije, odnosno zemalja Komonvelta u odnosu na Japan koje se ogledalo u diskriminisanju japanske robe i nametanju sistema kvota. Peto poglavlje objašnjava trgovinski sukob nastao 1933. godine između Japana i Holandije, dok se u poslednjem poglavlju prvog dela knjige analizira tržište Latinske Amerike, kao i celokupne spoljnotrgovinske razmene sa Čileom, Kolumbijom, Peruom, Meksikom, Argentinom i Brazilom.

Drugi deo knjige znatno je kraći od prvog dela i fokusira se na period nakon Drugog svetskog rata, odnosno od 1948. do 1985. godine. Ovaj deo sadrži dva poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja istorijski pregled procesa priključenja Japana GATT-u, koji je bio vrlo složen i zahtevao delikatnu diplomatsku inicijativu. Neposredno nakon Drugog svetskog rata Japan se našao u nezavidnom položaju, okupiran od strane Sjedinjenih Američkih Država i sa uništenom industrijom, ova država nije bila u stanju da samostalno sprovodi svoju spoljnotrgovinsku politiku. Drugim rečima, Japanu je nedostajao suverenitet, pa su i mogućnosti potpisivanja bilo kakvog međunarodnog trgovinskog sporazuma bile ravne nuli. Autor dalje u tekstu

ukazuje na presudan uticaj Sjedinjenih Američkih Država u ovom procesu i njihovo zalaganje da i Japan nakon Zapadne Nemačke dobije status najpovlašćenije nacije. U drugom i poslednjem poglavlju autor daje obrazloženje zašto su brojne države nakon pristupanja Japana GATT-u iskoristile svoje pravo da u odnosu na Japan primene član XXXV kojim su bile u mogućnosti da diskriminišu robu iz Japana uvođenjem specijalnih carina i raznih vrsta necarinskih barijera.

Sa autorom se moramo složiti kada tvrdi da je protekcionizam i dalje vrlo aktuelna tema. Profesorka Ikeda dodaje: „Mi ekonomisti se pitamo kako orijentisati svetski ekonomski pravac kako bi se postigao viši nivo prosperiteta i sreće“. Odgovor na ovo pitanje složen je i zahteva preispitivanje uticaja Svetske trgovinske organizacije (koja je 1995. godine nastala iz GATT-a) na spoljnotrgovinske politike zemalja članica, kao i pojave protekcionizma koji je doživeo uzlet sa aktuelnom Svetkom ekonomskom krizom 2009. godine. Upravo ova knjiga nam omogućuje da napravimo paralelu između međunarodne trgovine tridesetih godine prošlog veka i podela koje su tada nastale među državama sa savremenim međunarodnim ekonomskim odnosima u uslovima krize i tendencijom povratka na protekcionizam.

Stevan RAPAČ